

RĂZBOIUL RUSO-TURC DIN 1806-1812

Dr., conf. Vlad MISCHEVCA

RUSO-TURKISH WAR OF 1806-1812

Moldova and the Wallachia, being involved in fighting the great European powers, became the early nineteenth century, theater of war and geopolitical pawns disputes, real diplomatic duel that ended with the annexation of the Russian Empire a half the territory of Moldova (the lands between the Prut and Nistru). Russo-Turkish war of 1806-1812 was not initiated by the Ottoman Empire. In these five years and a half of war (when there were many negotiations, the temporary truce concluded) in the tsarist army seven successive commanders of the Army Chief Danube ("Moldavskaia Armia"), of which two were commanders interim (the eighth – P.V. Tchitcheagov - took the post of commander in chief of M.I. Kutuzov, already after signing the peace treaty). The fate of the two principalities during the Russo-Turkish War of 1806-1812, he was always one of the important factors in international relations and military alliances aimed at Russia, Austria, France and other countries. War, started in autumn 1806, was disastrous for the main, can be divided into four periods: Period I - the reign of Constantine Ypsilanti in Russia: from switching bank, 11 (23) November 1806, the Russian army's Ivan Michelson until the Armistice in Slobozia (August 12, 1807). Period II - War Armistice (Truce) of Slobozia (August 1807 - spring 1809). The nomination period, based on the stipulations of the Treaty of Tilsit (1807), by French diplomacy mediation ended in 12 (24) August 1807 armistice Slobozia, according to the belligerent parties whose armies were to be discharged from the Principalities. Period III - the decisive battles: from resume military hostilities (including the Caucasus) in the spring of 1809 and until Kutuzov (with four divisions at his disposal a staff of about 46 000 people) managed to change the report the forces in favor of Russia - overcoming the forces numerically inferior to Rusciuk victory (June 22 / 4 iulie 1811), after circling the Turks in their camp in Slobozia. Period IV - the second ceasefire and diplomatic duels: from peace negotiations in Giurgiu (19 (31) October – 21 November (3.12 - new style) 1811) and to the signing of the Bucharest, 16 (28) in May 1812. This war was the longest military conflict between the two great empires, fought in two theaters of military operations - the Danube and the Caucasus (secondary), but its main feature were not so much a military confrontation, as, in particular, diplomatic disputes, including secret diplomacy. It was a war of three Ottoman sultans (Selim III, 1789-1807, Mustafa IV, 1807-1808, Mahmud II, 1808-1839) and the ambitious Alexander I (1801-1825), behind which stood unrivaled Napoleon Bonaparte. Thus, the delicate issues in dispute Oriental in 1812, there is the genesis of a new international issues, most of Bessarabia, which later, during the nineteenth and twentieth centuries several times will be posted in focus world opinion, awaiting settlement history.

Moldova și Țara Românească, fiind antrenate în lupta marilor puteri europene, au devenit, la începutul secolului al XIX-lea, teatru de război și pioni ai disputelor geopolitice, adevărate dueluri diplomatice, care s-au soldat cu anexarea la Imperiul Rusiei a unei jumătăți din teritoriul Principatului Moldovei (ținuturile dintre Prut și Nistru).

Declanșarea războiului ruso-turc din 1806-1812 n-a fost inițiată de Poarta Otomană, chiar dacă și istoriografia sovietică, și cea rusă au susținut că anume mazilirea domnilor Țării Românești (C.Ypsilanti) și Moldovei (Al.Moruzi) în luna august 1806, la insistența Franței și fără asentimentul Rusiei, a fost motivul principal al diferendului. Acesta a fost însă doar un pretext pentru expansiunea țaristă, deoarece la 3(15) octombrie 1806, Poarta, la insistența diplomației ruse, i-a restabilit în domnie pe principii anterior destituiți. Astfel, provocarea ostilităților ruso-otomane în toamna anului 1806 a fost determinată nu atât de divergențele de neînălțurat, la acel moment, dintre Rusia și Imperiul Otoman, cât de derularea nefavorabilă pentru țarism a confruntării intereselor Rusiei și Franței în sud-estul Europei, condiționată, la rândul său, de expansionismul țarismului rus și de modificarea raportului de forțe al marilor puteri pe întreg continentul european.

Niciodată, nici până atunci, nici după, țarismul n-a fost atât de belicos, ca în anii 1805-1812. În răstimp de numai opt ani, Rusia a purtat opt războaie: în 1805, 1806-1807 și 1812 cu Franța; în 1806-1812 cu Imperiul Otoman; în 1804-1813 cu Iranul; în 1807-1812 cu Anglia (care, deși nu a înregistrat nicio confruntare militară, a adus mari prejudicii economice); în 1808-1809 – cu Suedia; în 1809 – cu Austria, dintre care ultimele cinci războaie le-a purtat concomitent.¹ (Vezi: Diagrama nr.1).

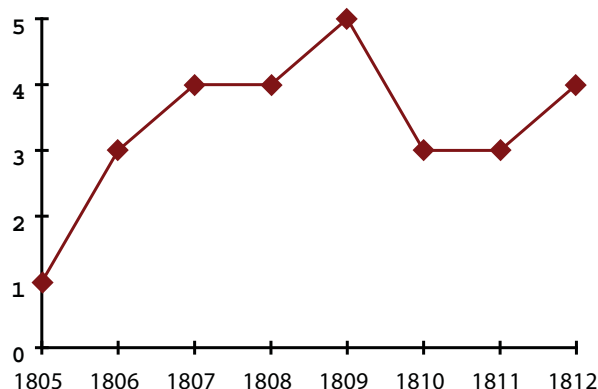

Diagrama nr.1. Numărul războaielor purtate de Imperiul Rusiei la începutul sec. XIX

¹ Троицкий Н.А. 1812. Великий год России. М., 1988, с. 20.

Un fapt istoric, care n-a fost spus de către istoriografia sovietică, este că în răstimpul doar al unui singur deceniu, cuprins între anii 1804-1814, Rusia lui Alexandru I a purtat 10 războaie, cu unul mai mult decât Franța lui Napoleon². Aceste războaie țineau Rusia într-o încordare financiară permanentă, periclitând, implicit, întreaga economie. Către 1808, deficitul bugetar a atins suma de 126 mil. ruble, iar peste un an – deja 157 mil., principala cauză fiind creșterea cheltuielilor pentru înarmare. În 1807, Ministerului Forțelor Terestre i-au fost alocate 43 mil. ruble, iar în 1808, pentru armată se alocă 53 mil., în 1809 – 65 mil., în 1810 – 92 mil., iar în 1811 – 114 mil. ruble³.

Un tablou analogic se observă și în Imperiul francez, unde deficitul bugetar atinge suma de 180 mil. franci, iar cheltuielile militare erau în continuă creștere: în 1810 – 399 mil., în 1812 – 556 mil. franci⁴.

Pentru a *convince* Poarta Otomană să revină la „colaborarea” cu Rusia, țarismul a recurs la un act violent de agresiune – ocuparea militară, în noiembrie-decembrie 1806, a Moldovei și a Țării Românești, pe care, după declararea oficială a războiului de către Poartă, la 24 decembrie 1806 (5 ianuarie 1807 – stil nou), le-a considerat ca teritorii „cucerite prin forța armeei”.

După cum mazilirea domnitorilor n-a fost unica și principala cauză care a determinat decizia din timp planificată a guvernului țarist, tot așa și readucerea lor la cârma Principatelor n-a fost, și nici nu putea fi, factorul preponderent care să contribuie la ameliorarea raporturilor ruso-otomane, la rezolvarea tuturor chestiunilor ce țineau de supremația rusă în zona Balcanilor și a Strâmtoarelor Mării Negre. Astfel, revocarea lor de către Poarta Otomană a servit doar drept *motiv formal* pentru introducerea armatei țariste (cu un efectiv de aproximativ 33 mii de oameni)⁵ în Principate și realizarea scopurilor strategice ale Imperiului Rusiei.

Guvernul țarist, rezolvând orice problemă după principiul *dreptului celui mai puternic*, era atât de sigur în eficacitatea „șocului extraordinar”, încât nici nu considera dislocarea trupelor ruse în Principatele Române ca o acțiune militară îndreptată direct împotriva Porții Otomane, ci doar „un element

necesar în realizarea planului elaborat de a înclina Divanul spre o comportare mai înțeleaptă cu ajutorul măsurilor energice”⁶. De menționat că ocuparea militară a Principatelor corespundea recomandărilor lui A.Czartoryski, care au fost expuse de ex-ministrul externelor în *Proiectul manifestului împotriva Porții*, alcătuit la 16 (28) august 1806⁷.

Rolul fanarioților în declanșarea războiului

Perioada cuprinsă între anii 1802-1806 aparține în Principatul Moldovei domniei lui Alexandru Moruzi care făcea parte dintr-o familie fanariotă foarte influentă atât la Istanbul, cât și în Principatele Române. Deși a fost promovat la cârma Moldovei, la fel ca și C.Ypsilanti, cu sprijinul Rusiei, rușii nu aveau în el aceeași încredere de care se bucura „fidelul” său omolog de la București. Acest fapt explică, în mare parte, de ce principele Al.Moruzi n-a fost un *factor la fel de important și univoc* al acțiunilor politice țariste în *Problema Orientală*, ca și domnul Țării Românești.

Al.Moruzi și C.Ypsilanti erau, după cum susținea diplomația franceză, „în întregime creaturile” Rusiei, iar datorită bogățiilor acumulate se prezentau ca adevărați stăpâni ai pașalelor, care comandau cetățile și teritoriile de la frontieră. Atunci când influența lor asupra celor din urmă nu putea fi exercitată prin intermediul corupției, ei îi denunțau și găseau sprijinul necesar la Istanbul, pentru a-i desțitu⁸. După cum relatează din Pera diplomatul francez Brune, către Talleyrand, la 22.03.1803 (stil nou), acești doi principii fanarioți, grație corespondenței lor întreținute cu toate Curțile Europei, „reglează politica Divanului”. Iar Al.Moruzi, în calitatea sa de domn al Moldovei, se prezenta ca „o creatură a lui C.Ypsilanti”⁹. Referitor la locul și rolul lui C.Ypsilanti și Al.Moruzi în *politica Orientală* a Rusiei, vrem să menționăm că nu trebuia să ni se creze o impresie unilaterală sau, poate, prea simplistă a orientării *proruse* a acestora. Căci documentele diplomatice ale epocii ni-i prezintă pe C.Ypsilanti și Al.Moruzi într-o lumină mult mai complexă.

Ei au încercat nu o singură dată să facă un joc destul de duplicitar. Astfel, chiar în raporturile foarte încordate dintre Franța și Rusia din ajunul războiului ruso-turc din anii 1806-1812, Al.Moruzi, profitând de faptul că Principatul Moldovei prezenta un interes major pentru ambele state, a încercat să se

² Троицкий Н. А. *Александр I и Наполеон*. М.: Высшая школа, 1994, с. 175.

³ *Бородино, 1812* / Юбилейное издание. Отв. ред. П.А. Жилин. М.: Изд-во Мысль, 1987, с. 16.

⁴ *Ibidem*.

⁵ Балканские исследования. Вып.18. *Александр I, Наполеон и Балканы*. -М.,1997, с.174.

⁶ ВПР. Т.III, с. 418.

⁷ *Ibidem*, p. 717 (nota nr. 264; vezi nota nr. 144).

⁸ *Ibidem*, p. 254.

⁹ *Ibidem*, p. 256.

pună bine (fără a înceta a fi adeptul grupării *filoruse*) cu Franța republicană, apoi consulară, și, în sfârșit, cu puternicul, din ce în ce mai mult, Imperiu napoleonian. La Paris, de asemenea, își dădeau prea bine seama de importanța consulatelor de la București și Iași. Fapt care-i făcea pe consuli francezi să promoveze o politică „de cultivare a bunelor dispoziții ale acestor doi principii care în virtutea situației lor geografice și grație relațiilor lor mixte cu Poarta și cu Rusia” suscitau o atenție deosebită din partea Franței¹⁰. Constatăm că domnul Moldovei încerca să manevreze cu abilitate între puterile care l-au promovat și l-au căftănit (Rusia și Poarta Otomană) și Franța, menținându-se, totuși, pe pozițiile *proruse*.

Totodată, C.Ypsilanti rămânea, ca și mai înainte, informatorul principal din Principate al Porții Otomane, în ceea ce privește noutățile și situația internațională din Europa. Astfel, după cum relatează Ruffin către Talleyrand, din capitala Imperiului Otoman, la 2.04.1806, „partida Greco-Rusă” primise un „călăraș” cu cele mai proaspete noutăți din Europa. Pierre Fonton, cel de al doilea dragoman al ambasadei ruse la Constantinopol, a fost chemat, pe data de 30.03.1806, la casa principelui Al.Ypsilanti, unde se afla deja Moruzi. Întâlnirea lor a durat trei ore, în timpul căreia a fost redactată traducerea depeșei domnitorului Moldovei, iar Dumitrache Moruzi (dragomanul Porții și fratele domnitorului Moldovei) urma s-o remită Porții¹¹. Timp de câteva zile, menționa în continuare diplomatul francez, fratele lui Al.Moruzi, care era și *capuchehaia* domnitorului Moldovei, împreună cu rezidentul celui muntean, alergau pe la toate casele „miniștrilor și marilor viziri ai Porții”, atenționându-i că nu trebuie să accepte decât partida „rușilor și englezilor – capabili să-și realizeze amenințările” la adresa otomanilor, înainte ca Franța să le poată veni în ajutor¹².

Totuși, până la urmă, în vara anului 1806, tabăra greco-rusă a suferit înfrângere. Ministerul de Externe francez, optând pentru a readuce „autoritatea absolută” a Porții asupra Moldovei și Țării Românești¹³, a devenit mai convingător, obținând ca Imperiul Otoman să fie scos de sub influența anglo-rusă.

Lovitura decisivă asupra pozițiilor Rusiei și, în special, privitor la soarta politică a lui A.Moruzi (care nu și-a mai putut redobândi efectiv domnia)

a fost dată de către Poarta Otomană (la îndemnul Franței) în luna august 1806, când au fost schimbăți ambii domnitori ai Principatelor Române¹⁴.

Ambasadorul rus, îndeplinind instrucțiunile primite de la St.Petersburg de a nu mai târăgăna satisfacerea cerințelor Rusiei, a remis Porții Otomane un *ultimatum*, avertizând că, în cazul în care, în termen de trei zile, sultanul nu-i va readuce în domnie pe foștii voievozi, el va părăsi Istanbulul¹⁵. Sublima Poartă a fost nevoită să cedeze și la 3(15) octombrie 1806 a adus oficial la cunoștința lui A.Italinski restabilirea lui C.Ypsilanti și Al.Moruzi în domnia Principatelor. Ceremonia oficială a avut loc la Istanbul, la 4(16) octombrie și 5 (17) octombrie, în prezența lui Al.Moruzi, dar în lipsa lui C.Ypsilanti, care se afla, la acea dată, departe de epicentrul evenimentului respectiv – în Rusia¹⁶. Această măsură, în urma presiunilor diplomatice și sub amenințarea militară anglo-rusă, a fost motivată și adusă la cunoștința „marelui prieten, Napoleon”, personal de către sultanul Selim III. În scrisoarea sa de la 6/18 octombrie 1806 se menționează că „s-a găsit de cuviință ca să se menajeze această afacere” în așa mod, încât să se evite „un război prematur și, totodată, contrar legilor religiei” musulmane¹⁷.

Opinia optimistă a lui Italinski, care-și credea îndeplinită cu succes misiunea readucerii fanarioților filoruși în tronurile Principatelor, considerând că a repercutat un important succes diplomatic (după cum și relatează la 6 (18).X.1806)¹⁸, deoarece, „Poarta s-a înclinat în fața voinței Majestății sale Imperiale”, n-a fost însă împărțită la Petersburg.

La 16 (28) octombrie 1806, Alexandru I i-a ordonat generalului Ivan Michelson să trimită trupele ruse peste Nistru și să ocupe Moldova, iar la 23 octombrie (4 noiembrie), în pofida depeșei primite de la A.Italinski (în care se anunța despre restabilirea domniilor substituiți)¹⁹, țarul confirmă ordinul precedent și la **11(23) noiembrie**, fără nicio *declarație de război*, trupele ruse au trecut Nistrul și au invadat țara²⁰. Suntem de părerea că această dată trebuie

¹⁴ BHP. T.III, c.267, 269; *Hurmuzaki*. Serie nouă. Vol. IV, p. 636.

¹⁵ BHP.T.III., c. 718. (Nota nr. 267).

¹⁶ Ibidem, p. 713 (Nota nr. 247); Vezi: Jarcuțchi I., Mischevca V. *Pacea de la București...*, p. 51-54.

¹⁷ *Hurmuzaki*. Supl. 1/2, p. 354-355; Cf.: *Hurmuzaki* XVI (1603-18240. -București, 1912, p. 763-783.

¹⁸ BHP.T.III., c. 348.

¹⁹ *Hurmuzaki*. Supl. 1/2, p. 363.

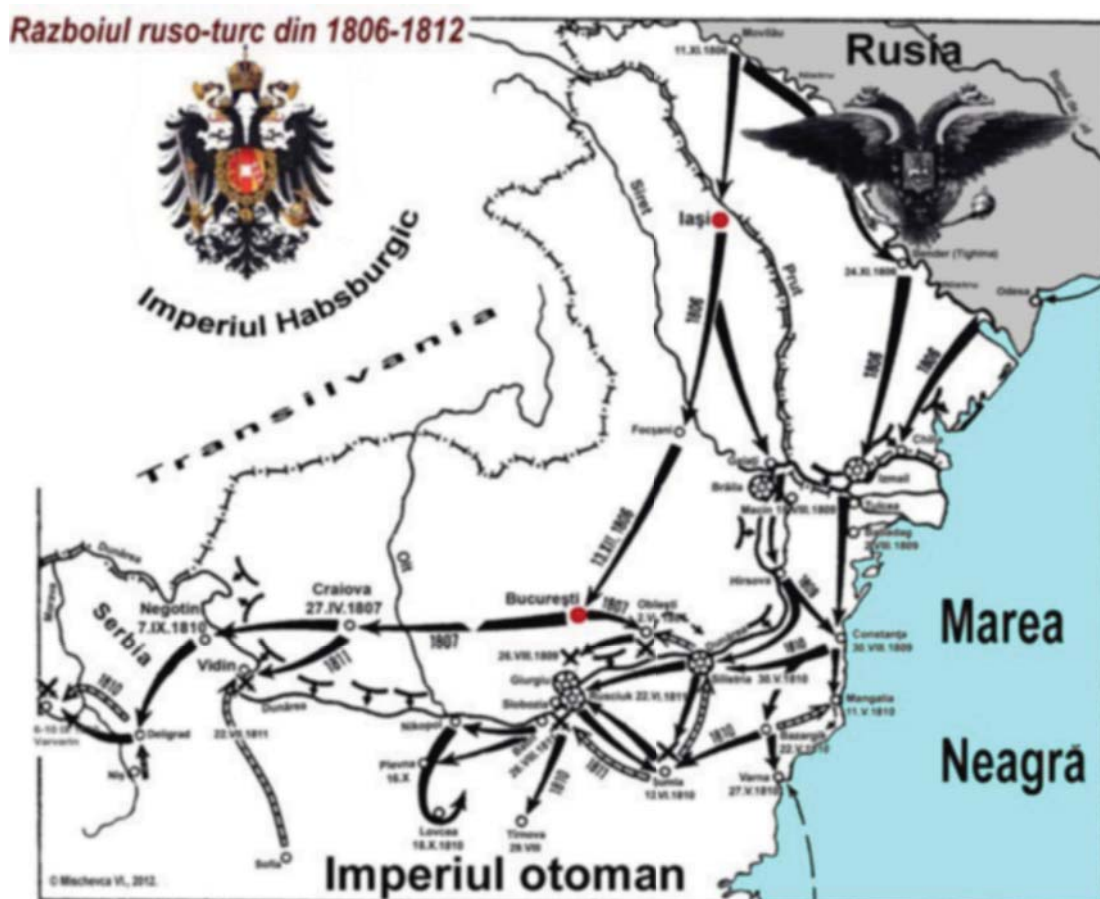
²⁰ Trimisul de încredere al lui Al.Moruzi – Ion Ghica (grec albanez) i-a comunicat lui Andreossy un șir de informații în legătură cu acțiunile rușilor, printre care menționase că la 22 noiembrie

¹⁰ *Hurmuzaki*. Supl. 1/2 (1781-1814). -București, 1885, p. 290.

¹¹ *Hurmuzaki*. Supl. 1/2, p. 338.

¹² *Ibidem*.

¹³ *Ibidem*, p. 340.

considerată ca fiind începutul războiului ruso-turc din 1806-1812²¹. În *Manifestul* lui Alexandru I din 12 (24) decembrie 1806, adresat locuitorilor Principatelor, se menționează că „această trimitere a oștirilor noastre nu numai că nu este întovărașită cu nici o necuviință de războiu străin, dar încă are temeiul a întâmpina și a apăra interesurile noastre și ale voastre... Ori și cum vor fi întâmplările, noi făgăduim a vă pricinui desfătare în toate privilegiurile înaltei noastre ocrotiri, ...vă veți arăta vrednici întru toate soartei ce vă găsim”²².

Curând după sosirea lui C. Ypsilanti la București, în toată țara se citi o *proclamație* ticluită la Iași, din partea împăratului Alexandru I, către locuitorii Principatelor Române. Prin ea, rușii promiteau respectarea autorităților Țării Românești și Moldovei: „Scot 1806, rușii au trecut Nistrul la Movilău. (Hurmuzaki. Supl. 1/2, p. 371; Cf.: Ibidem, p. 385); Detalii despre acest război vezi în cea mai avizată lucrare: Петров А.Н. *Война России с Турцией (1806-1812)*. Т.1. - СПб., 1885.

²¹ Vezi: Mischevca V. 1812: *Geneza Problemei Basarabene*, în *Cugetul*, 1994, nr. 2-3, p. 26-32.

²² *Manifestul împăratului Alexandru I... de la 12/24 decembrie 1806. (Россия и освободительная борьба Молдавского народа против османского ига. 1769-1812. Сб. документов. - Кишинев, 1984, с. 198).*

pul nostru este ca să rămâie în lucrarea funcțiilor toate autoritățile statornice, presupunând că ele din partea lor vor înlesni mișcarea ostașilor, precum și lucrările la care s-au orânduit și care privesc numai consolidarea țărilor și deplina dobândire a drepturilor lor”. Totodată, C.Ypsilanti adresează o circulară către ispravnici, vestindu-le că a sosit la București în calitate de *Domn amândorora Țărilor Moldova și Valahia*.²³ După cum relatase Zilot Românul: „Alexandru-vodă Moruz... Vădzind intrarea Rușilor în Moldova cu chip ciudat... ce fusese tras din Moldova și trecuse peste Dunăre, deteră Rușii și domnia Moldovei tot lui Ypsilanti; și domnea Ypsilanti peste amândouă țările”.

„Jurământul” populației organizat de Ypsilanti a provocat nemulțumirea Cabinetului de la Petersburg. La 1 (13) februarie 1807, ministrul de externe Budberg scria lui Michelson: „...În opinia Majestății Sale, această acțiune este cu totul netrebuincioasă, fiindcă principatele le-am ocupat temporar și nu cu intenția de a le alipi la Rusia și nici cu intenția de a le răpi de la Poartă...”²⁴ Cert este că frazele declarate

²³ Urechia V.A. *Istoria românilor...*, p. 100-101.

²⁴ ВПР:Т.ІІІ, с. 497.

nu se conformau cu acțiunile săvârșite, căci Poarta Otomană, „trezindu-se” la sfârșitul anului 1806 cu hotarele Principatelor Române – vasale Imperiului Semilunii – violate, cu un șir de cetăți ocupate (Hotin, Bender ș.a.) și cu armată țaristă la malurile Dunării, a fost nevoită, la 15 (27) decembrie, să declare război Rusiei – decizie confirmată prin *Manifestul* din 24 decembrie 1806 (5 ianuarie 1807)²⁵.

Guvernul de la St.Petersburg n-a ezitat să intervină prompt (cu metode militare) în toamna anului 1806 contra Imperiului Otoman, care se considera partea atacată pe nedrept de vecinul agresor. „Acest război era cu adevărat popular din partea turcilor, ura față de ruși fiind la culme” – relatea Sebastiani, în decembrie 1806²⁶. Tactica menajării diplomatice a Porții a cedat locul acțiunilor violente.

Rezumând cele expuse cu privire la situația Principatului Moldovei la începutul secolului al XIX-lea – în ajunul războiului ruso-turc din 1806-1812 – vom menționa că domnii fanarioți au avut o mare influență asupra politicii externe a Porții, fiind considerați, cu adevărat, *factori ai diplomației turcești*. Vorbind despre o *politica externă a Moldovei* în această perioadă, constatăm că ea este, de fapt, politica promovată de domnitorul ei fanariot, în cadrul raporturilor internaționale ale marilor puteri europene și sub impactul acestora asupra Imperiului Otoman. Iar activitatea politico-diplomatică a lui Al.Moruzi s-a manifestat, totodată, în umbra acțiunilor de proporții mult mai considerabile ale vărului său *muntean* – pilonul partizanilor proruși – C.Ypsilanti.

Soarta celor două Principate în timpul războiului ruso-turc din anii 1806-1812 a fost permanent unul din factorii importanți ai raporturilor internaționale vizând alianțele politice și militare ale Rusiei, Austriei, Franței și altor state. Războiul, declanșat în toamna anului 1806, fiind dezastruos pentru Principate, poate fi împărțit în patru perioade:

Perioada I – cea a *domniei lui Constantin Ypsilanti sub ruși*: de la trecerea Nistrului, la 11 (23) noiembrie 1806²⁷, a armatei ruse a lui I.Michelson

²⁵ Sebastiani scrie la 24.XII-1806 către Paris: „*La guerre a ete declaree a la Russie avec solennite*”. (Hurmuzaki. Supl. 1/2, p. 370); Vezi: extras din „*Manifestul Porții dat cu ocazia declarării războiului contra Rusiei*”. (Hurmuzaki. Supl. 1/2, p. 375-376); Ch.M. Talleyrand consemna: „*le 30 (decembrie 1806), la declaration de guerre de la Porte a ete proclamee a Constantinople... le cri de guerre a retenti dans toutes les mosques*”. (Hurmuzaki. Supl., 1/2, p. 387).

²⁶ Hurmuzaki. Supl. 1/2, p. 369.

²⁷ Armata rusească, conform unor relatări de epocă, a trecut Nistrul la 10 (22) noiembrie 1806, în patru puncte (Violeta-Anca Epure, *Războiul ruso-turc (1806-1812) și societatea românească în viziunea consulilor și voiajorilor francezi în Principate*, în: *Prin labirintul istoriei*. Coord. D.Vitcu, Iași, 2009, p. 51).

și până la încheierea armistițiului de la Slobozia (12 august 1807). În această perioadă, armata rusă, care număra un efectiv de 33 000 oameni, a ocupat fără lupte cetățile Hotin, Bender, Akkerman, Chilia, adică tot teritoriul dintre Nistru și Dunăre, cu excepția unor puternice cetăți de pe Dunăre (Ismail, Brăila ș.a.). C.Ypsilanti venind la 15(27) decembrie 1806, împreună cu trupele țariste la București, a adresat o circulară către ispravnici, vestindu-i că a sosit ca „Domn amândorora Țărilor Moldova și Valahia”. Domnul Moldovei Al.Moruzi rămase fidel Porții și se retrase peste Dunăre, astfel încât autoritatea lui C.Ypsilanti se răsfrângea asupra ambelor Principate, însă acest principe fanariot nu se bucura de susținerea boierimii locale și intrase în conflict cu generalul rus Miloradovici. Cea mai mare victorie a flotei ruse, sub comanda amiralului D.N.Seneavin, a fost reputată în lupta navală cu turcii de lângă peninsula Athos (19.06.1807)²⁸.

Perioada a II-a – a *Armistițiului de la Slobozia* (august 1807 – primăvara 1809). În perioada nominalizată, reieșind din stipulațiile Tratatului de la Tilsit (1807), prin medierea diplomației franceze, s-a încheiat la 12 (24) august 1807 armistițiul de la Slobozia, conform cărui armatele părților beligerante urmau să fie evacuate din Principate. Alexandru I fiind hotărât să-și stabilească frontiera imperiului pe linia Dunării nu și-a retras trupele²⁹ (armata rusă atingea numărul de 80 mii de oameni), iar la 17 februarie 1808 l-a destituit definitiv pe C.Ypsilanti din scaunul Principatelor, care părăsește definitiv Principatele în august 1808. Negocierile ruso-otomane de la Iași (martie-aprilie 1809) n-au înregistrat niciun progres, deoarece Sankt Petersburgul cerea graniță pe Dunăre și pe brațul Sf. Gheorghe.

Perioada a III-a – a *bătăliilor decisive*: de la reînceperea ostilităților militare (inclusiv în Caucaz) în primăvara anului 1809 și până când Kutuzov³⁰ (având la dispoziția sa 4 divizii cu un efectiv

²⁸ Щербачев О., *Афонское сражение*. М.-Л., 1945.

²⁹ Generalul Meyendorf a fost concediat sub pretextul că nu avea împuternicire pentru ratificarea armistițiului, ce nu corespundea „cu demnitatea imperiului”. (Violeta-Anca Epure, *Războiul ruso-turc (1806-1812) și societatea românească în viziunea consulilor și voiajorilor francezi în Principate*, în *Prin labirintul istoriei*. Coord. D.Vitcu, Iași, 2009, p.61).

³⁰ În aprilie 1811 M.I. Kutuzov a preluat comandamentul Armatei de la Dunăre și de îndată ce a sosit din Lituania la București și-a căutat o amantă. Aceasta a fost „o copilă de 14 ani, nepoata lui Varlaam, căsătorită cu un tânăr boier numit Guliano”. După cum relatau contemporanii, bătrânul general era cunoscut pentru slăbiciunea sa pentru femei „de orice calitate ar fi fost” și „care obțineau orice de la el”. (Violeta-Anca Epure, *Războiul ruso-turc (1806-1812) și societatea românească...*, p. 72). Slăbiciunea pentru femei a lui Kutuzov a fost confirmată la 1812 și de alți contemporani: „генерал Леонтий Беннигсен

de circa 46 mii de oameni) a reușit să schimbe raportul de forțe în favoare Rusiei – raportând cu forțe numeric inferioare victoria de la Rusciuk (22 iunie /4iulie 1811), ulterior încercuind trupele otomane în lagărul lor de la Slobozia, de pe malul stâng al Dunării (la 23 noiembrie 1811 turcii – au rămas în viață doar 12 000 – au capitulat).

Perioada a IV-a – a celui de al doilea armistițiu și a *tocmelelor diplomatice*: de la începerea negocierilor de pace de la Giurgiu (19 (31) octombrie – 21 noiembrie (3.12 – stil nou) 1811) și până la semnarea păcii de la București, la 16 (28) mai 1812. Pe parcursul acestei perioade pretențiile teritoriale ale Rusiei, care cerea Dunărea drept hotar, se loveau de rezistența diplomatică a otomanilor. La începutul lunii octombrie 1811 marele vizir Ahmed pașa era gata să cedeze Hotinul și propunea ca noul hotar să fie stabilit pe râurile Bâc și Kunduk (Cogâlnic).³¹ Până la urmă, s-a acceptat formula de *compromis*, pe care marele vizir i-a declarat-o lui M.I.Kutuzov, încă la sfârșitul anului 1811: „Vă dau Prutul și nimic mai mult! Prutul sau războiul!”³²

Un episod aparte al războiului l-a constituit **etapa finală**: post 16 (28) mai 1812 – până la retragerea definitivă a trupelor ruse din Principatele Române – la începutul lunii octombrie 1812, când în fruntea Armatei Dunărene s-a aflat amiralul P.V.Ciceagov, care, încercând să obțină „alianța” Porții Otomane, planificase noi acțiuni militare și diplomatice contra Franței napoleoniene („Diversiunea Adriatică”).

În acești șase ani de război (după cum s-a menționat, au avut loc numeroase negocieri de pace, fiind încheiate armistiții temporare) în armata țaristă s-au succedat *șapte comandanți-șefi* ai Armatei Dunărene („Moldavskaia armia”), dintre care doi au fost comandanți interimari (cel de-al optulea – P.V.Ciceagov – a preluat postul de comandant-șef de la M.I. Kutuzov,

deja după semnarea tratatului de pace)³³.

Acest război a fost cel mai lung conflict militar dintre cele două mari imperii, purtat pe două teatre de operațiuni militare – la Dunăre și în Caucaz (secundar), însă trăsătura lui principală au constituit-o nu atât confruntările militare, cât, în mod deosebit, disputele diplomatice, inclusiv diplomația secretă. A fost un război al celor trei sultani otomani (Selim III, 1789-1807; Mustafa IV, 1807-1808; Mahmud II, 1808-1839) și a ambițiosului Alexandru I (1801-1825), în spatele cărora a stat omniprezentul Napoleon I Bonaparte.

Astfel, în cadrul disputei spinoasei Probleme orientale, la 1812, are loc geneza unei noi probleme internaționale, cea a *Basarabiei*, care ulterior, pe parcursul secolelor XIX–XX, de mai multe ori va fi postată în centrul atenției opiniei publice mondiale, așteptându-și soluționarea istorică, în speranța, pe care a mărturisit-o Pantelimon Halippa, ca: „Basarabia să nu mai fie măr de discordie între ruși și români..., căci a fost, este și trebuie să rămâie pământ românesc”³⁴.

³³ Comandanții șefi ai armatei ruse dislocate în Principate („*Armata Dunăreană*” sau „*Moldavskaia*”): 1) Michelson I.I. <Михельсон Иван Иванович> (1740-1807), general de cavalerie, Comandant șef al Armatei Dunărene: 1806 – 5 august 1807; 2) Meyendorf K.I. <Мейендорф Казимир Иванович> (1749-1813), baron, general de cavalerie, în 1807 – după moartea lui Michelson I.I., temporar a fost în funcția de Comandant șef al Armatei Dunărene; 3) Prozorovski A.A. <Прозоровский Александр Александрович> (1732-1809), cneaz, general-feldmareșal. Comandant șef al Armatei Dunărene: 1807 – 1809; 4) Bagration P.I. <Багратион Петр Иванович> (1765-1812), cneaz, general de infanterie. Comandant șef al Armatei Dunărene: 1809-1810; 5) Kamenski al 2-lea, N.M. <Каменский Николай Михайлович> (1776-1811), conte, general de infanterie. Comandant șef al Armatei Dunărene: februarie 1810 – martie 1811; 6) Lanjeron A.F. <Ланжерон Александр Федорович> (1763-1831), conte, emigrant francez în serviciul Rusiei. La începutul anului 1811, în timpul bolii lui N.M.Kamenski al 2-lea, temporar a fost în funcția de Comandant șef al Armatei Dunărene; 7) Golenișcev-Kutuzov M.I. <Голенищев-Кутузов Михаил Илларионович> (1745-1813). Comandant șef al Armatei Dunărene: 15 martie 1811 (a sosit la 1-04-1811) – mai 1812; 8) Ciceagov P.V. <Чичагов Павел Васильевич> (1767-1849), amiral, în anii 1807-1811 ministru maritim. La sfârșitul lunii aprilie 1812 pleacă spre București (sosește pe data de 6 (18) mai), fiind numit oficial *Comandant șef al Armatei Dunărene, amiral al Flotei Mării Negre și guvernator al Principatelor*.

³⁴ Sergiu C. Roșca, *Basarabia, pământul misiunii noastre*. București, 2006, p. 7.

действительно писал из Тарутинского лагеря Александру I, что Кутузов ничего не делает, много спит, причем не один. С собой он привез молдаванку, переодетую казачком, которая „греет ему постель”. (Виктор Безотосный, зав. отделом Государственного Исторического музея http://gaza.aif.ru/online/aif/1195/10_01).

³¹ Кутузов М. И. Сборник документов / Ред. Л. Г. Бескровный. Т. III (1808-1809). – М., 1952, с. 651, 655.

³² Hurmuzaki, vol. III-supl. 1 (1709-1812). București, 1887, p.368.